

NYELV. EMLÉK. TEREMTÉS.

KAZINCZY KIÁLLÍTÁS A KÉZIRATTÁRBAN

2009. okt. 26-2010. febr. 28.

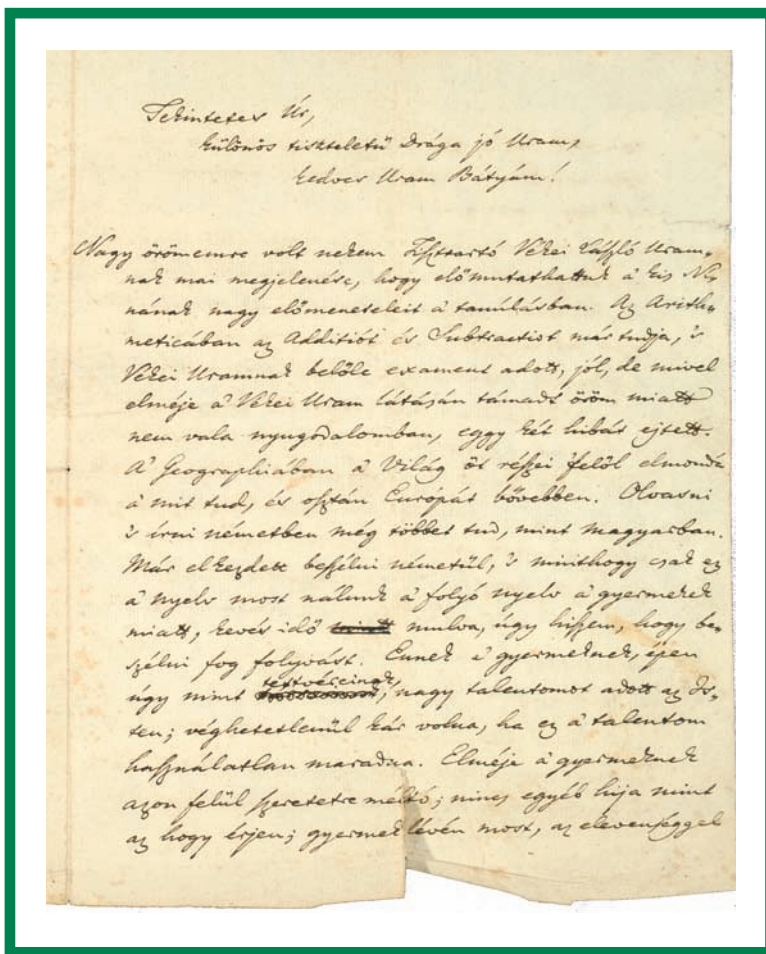

Kazinczy Ferenc születésének 250. évfordulóját az OKM a magyar nyelv és kommunikáció évévé nyilvánította, ám ebből – a reneszánsz évvel szemben – nem következett minden intézményt átfogó és némiképp kordába szorító stratégia. Ez jót tett az intézményeknek, szabadabban nyúlhattak a tárgyhöz.

A Kazinczy-évfordulóknak kultikus története van, mint egyébként csaknem minden történeti, irodalmi évfordulónak. Kazinczyé talán abban különbözik leg többjüktől, hogy az ünnepelt már életében is a magyar irodalom egyik legnagyobb kultuszképző alakja volt. Könyveit, portréit, tárgyait, egész világát úgy építette föl, hogy alkalmat teremtsen az őt tisztelő körnek már életében, halála után pedig az egész nemzetnek kultikus tiszteletben részesítenie őt, a „Szent öreget”. Kultikus tisztelete végigkísérte az évfordulókat, de emellett mindig volt lehetőség értelmezésre, elemzésre is. A Kézirattár egykori munkatársa, Halász Gábor 1931-ben azt a mottót tűzte irodalomtörténeti jelentőségű Kazinczy-esszéje elé, hogy a legnagyobb elismerés a kommentár. Kazinczy hatalmas életműve a nem kevés bibliográfiai tételt számláló irodalom ellenére jónéhány ponton további értelmezésre és feltárára vár.

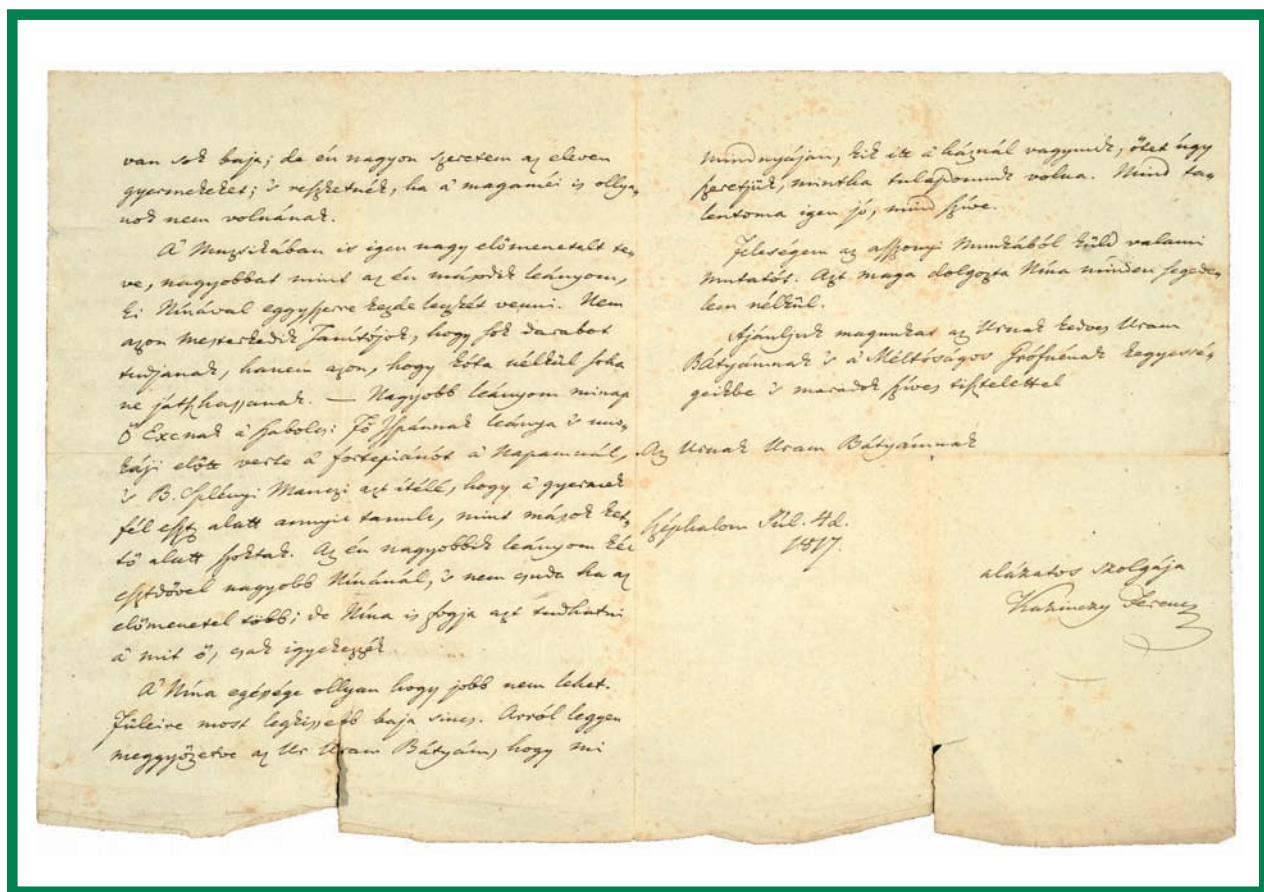
Ehhez kívánt hozzájárulni a Kézirattár kiállítása Kazinczy és a régi magyarság kapcsolatának bemutatásával, a könyvgyűjtőt, a szövegkiadót, a magyar nyelvemlékek felkutatóját, „nyomozóját” állítva középpontba. A nyelvemlékekkel való foglalkozás Kazinczy pályáján belesimult a magyar múlt írott forrásainak feltárázába. Nem volt történeti nyelvész, ezen a területen a nagy Révai Miklós feltétlen autoritására támaszkodott, kevés nyelvtörténeti megnyilatkozásában őt követte. Viszont nagyon sokat tett régi szövegeink feltárázáért, a művelt olvasók számára való közzétételéért. Kölcsey segítségével éven át ügyködött, hogy a *Debreceni kódex* másolatát elkészítsék a Kollégiumban őrzött eredetiről. Végül si-

kerrel járt, a kiállításunkon látható másolatot, mely több fázisban készült – hiszen egyszerűen ki kellett lopni a Kollégiumból, s a „bűnrészesek” állása újra és újra veszélybe került –, pesti „tanítványának”, Horvát

Istvánnak adta át kiadásra. Ugyancsak nehezen szerezte meg Sinai Miklós könyvtárából Sylvester János *Grammatica Hungaro-Latinájának* unicum-példányát (Sárvár-Újsziget, 1539), hogy másolatot készíthessen róla. Ezt maga publikálta tervezett kiadvány-sorozatának, a *Magyar régiségek és ritkaságoknak* első kötetében. Sajnos a sorozatból ez az egyetlen kötet látott napvilágot, noha leveleiből tudjuk, hogy legalább hat kötetre tervezte, és a másodiknak még tartalomjegyzéke is elkészült.

Kazinczy tette közzé elsőként 1651 után a régi magyar irodalom egyik legkiemelkedőbb művét, Zrínyi

Kazinczy eddig ismeretlen levele Molnár Györgyhöz.

Miklós Syrenáját. A kiadás gondolata már 1803-ban megfogant benne, de egyéb munkái és az irodalmi életben betöltött szerepe miatt a szöveggel való tényleges aktív foglalkozás lehetőségét csak a '10-es évek közepe hozta meg számára. A mű végül 1817-ben jelent meg. Filológiai tekintetben több kívánnivalót hagyva maga után, bevezető, kritikai jegyzetek, életrajz és egyebek nélkül, de mégiscsak hozzáférhetővé vált a szöveg. Ennek a munkának, illetve a Zrínyiekkel való foglalkozásnak hozadéka lett, hogy Kazinczy meg tudta akadályozni annak a kisebb kulturális botránynak kirobbanását, melyet Peter Krafft, bécsi udvari festő *Zrínyi kirohanása* című történeti festménye rejtett magában. Krafft József nádor kezdeményezésére, közadakozásból kezdett a hatalmas tabló megfestéséhez a Magyar Nemzeti Múzeum számára. A munka során azonban elkövetett egy súlyos ikonográfiai hibát, a szigetvári hős arcát dedunokájának, a költőnek portréjáról kölcsönözte. Kazinczy még a festmény nyilvános kiál-

lítása előtt felfedezte a tévedést, s a nádorhoz fordult orvoslásért. A leveleiben tanúsított erélyes fellépésnek és természetesen a nádor tekintélyének köszönhetően végül a „hiteles” Zrínyi került ki Krafft ecsetje alól.

A kiállítás kísérőfüzetében a látogató Kazinczy levelezéséből vett részletek segítségével pontról pontra követheti a Zrínyi-kiadás és a kép történetét. Emellett egy másik füzetecskét is magával vihet az, aki betéved a Manuscriptorium terébe, Kazinczy Molnár Györgyhöz írott levelének másolatát, mellékelve a szöveg átírást. Az eddig ismeretlen levelet az évforduló alkalmából sikerült napfényre hozni a Kézirattár egyfeldolgozatlan fondájából.

Az Országos Széchényi Könyvtár az évforduló alkalmából nem tiszteleghetett volna méltóbban Kazinczy emléke előtt, mint az újonnan felfedezett levél bemutatásával.

Földesi Ferenc
foldesi@oszk.hu